

บทที่ 5

สรุปและวิจารณ์ผล

จากการศึกษาทางอนุกรมวิธานของพรรณไม้ดอกบางชนิด ในบริเวณวนอุทยานป่ากลางอ่าว อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อที่ประมาณ 2 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,200 ไร่ ระหว่างเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2537 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2539 ได้สำรวจและเก็บตัวอย่างพรรณไม้ดอกที่เป็นพืชใบเลี้ยงคู่ โดยได้จัดทำคำบรรยายลักษณะและรูปวิธานจำแนกสกุล ชนิด จำนวนทั้งสิ้น 156 ชนิด จัดอยู่ใน 60 วงศ์ 135 สกุล นอกจากนี้ยังมีส่วนที่สำรวจเพิ่มเติมแต่ไม่ได้จัดทำคำบรรยายลักษณะ และรูปวิธานจำแนกสกุล ชนิด อีก 18 ชนิด 16 สกุลในวงศ์ EUPHORBIACEAE ได้แสดงรายชื่อพรรณไม้วงศ์นี้ไว้ในภาคผนวก ดังนั้นวงศ์ที่พบจำนวนชนิดมากที่สุด ได้แก่ วงศ์ EUPHORBIACEAE พบจำนวน 18 ชนิด 16 สกุล วงศ์ที่พบจำนวนชนิดมากเป็นอันดับสอง ได้แก่ วงศ์ FABACEAE พบจำนวน 15 ชนิด อยู่ใน 12 สกุล วงศ์ที่พบจำนวนชนิดมากเป็นอันดับสาม ได้แก่ วงศ์ RUBIACEAE พบจำนวน 13 ชนิด อยู่ใน 11 สกุล อีก 32 วงศ์ พบจำนวนชนิด วงศ์ละ 2-8 ชนิด ส่วนที่เหลืออีก 26 วงศ์ พบจำนวนชนิดเพียงวงศ์ละ 1 ชนิด เท่านั้น จากจำนวนวงศ์ สกุล และชนิด ที่มีเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของพรรณไม้ ในป่าแห่งนี้ ซึ่งเป็นป่าดิบชื้นหรือกึ่งดิบชื้น มีสูงมาก จึงนับได้ว่าป่าแห่งนี้ยังคงมีสภาพเป็นป่าที่สมบูรณ์ ในการศึกษาครั้งนี้ไม่พบพันธุ์ไม้ชนิดใหม่ หรือคาดว่าจะมีชนิดใหม่ อาจเนื่องจากป่ามีสภาพรกรงชัฏ หากแก่การเข้าไปสำรวจในบางจุดบางพื้นที่ หรืออาจเกิดจากกรณีที่ผู้ศึกษาได้สำรวจและเก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้เฉพาะที่เป็นพืชใบเลี้ยงคู่เท่านั้น

ในการสำรวจและเก็บตัวอย่างในครั้งนี้ พบวงศ์ EUPHORBIACEAE มีจำนวนชนิดมากที่สุด โดยจะพบว่าเป็นไม้ล้มลุก ไม้เถา ไม้พุ่ม และไม้ต้น ขึ้นอยู่กลางป่าหรือชายป่า เช่นพวกที่อยู่กลางป่าที่รกทึบมีแสงน้อยหรือทนมร่ม ได้แก่ แก้วน้ำ (*Cleistanthus hirsutulus* Hook.f.) ขี้หนอน (*Chaetocarpus castanocarpus* (Roxb.) Thw.) กระจุดผี (*Glochidion rubrum* Blume) ประคำไก่ (*Drypetes roxburghii* (Wall.) Hurusawa) พวกที่อยู่บริเวณชายป่าหรือพื้นที่เปิดได้รับแสงมาก ได้แก่ เปต้า (*Croton argyratus* Blume) เม็ก (*Macaranga tanarius* (L.) Muell.Arg.) กระจับปี่ (*Breynia glauca* Craib) ขันทองพยาบาท (*Suregada multiflora* (A.Juss.) Bail.) เป็นต้น จากการพบพรรณไม้วงศ์นี้จำนวนมาก จึงเป็นที่น่าสังเกตได้ว่า พรรณไม้วงศ์นี้ น่าจะมีความสามารถในการกระจายพันธุ์ ได้ดี มีอัตราการงอกของเมล็ดสูง และมีอัตราการเจริญเติบโตในช่วงแรกได้ดีกว่าพรรณไม้ ในวงศ์อื่น ๆ ซึ่งเป็นลักษณะของพวกพรรณไม้เบิกนำ แต่เนื่องจากระยะเวลาศึกษาวิจัยมีจำกัด ประกอบกับพรรณไม้ในวงศ์นี้มีจำนวนชนิดมาก ผู้วิจัยคาดว่าน่าจะมีจำนวนมากถึง 25-30 ชนิด จึงน่าที่จะได้ทำการศึกษาในรายละเอียดเพิ่มเติมต่อไป

พืชวงศ์ FABACEAE มีจำนวนชนิดมากเป็นอันดับสองของป่าแห่งนี้ ส่วนใหญ่พืชในวงศ์นี้ มักเป็นไม้ล้มลุก หรือไม้พุ่ม ที่พบขึ้นอยู่บริเวณชายป่า ริมถนนโดยรอบ วนอุทยาน และบางพื้นที่ที่เป็นป่าเปิดซึ่งเกิดจากการบุกรุกทำลายในอดีต จึงเป็นเครื่องชี้ให้เห็นได้ว่า หากมีการสำรวจพบพืชวงศ์นี้มีจำนวนเพิ่มขึ้น หรือกระจายพันธุ์ลึกเข้าไปในพื้นที่ป่ามากขึ้น ย่อมแสดงให้เห็นได้ว่าป่าแห่งนี้กำลังอยู่ในสภาพที่มีการถูกบุกรุกทำลายป่ามากขึ้นตามไปด้วย ตัวอย่างพืชในวงศ์นี้ ได้แก่ หังเม่น (*Crotalaria pallida* Ait.) อีเหนียว (*Desmodium gangeticum* (L.) DC.) และขมิ้นนาง (*Flemingia macrophylla* (Willd.) Prain) เป็นต้น ส่วนพืชในวงศ์ RUBIACEAE ที่พบมากเป็นอันดับสองนั้นส่วนใหญ่เป็นพวกไม้พุ่ม หรือไม้ต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง มักพบขึ้นอยู่ชิดชายป่ามากกว่า และพบบริเวณตามเส้นทางกลางป่าที่ถูกเปิดพื้นที่ออกเพื่อเป็นแนวป้องกันไฟป่า แสดงให้ทราบว่า พืชในวงศ์นี้ชอบขึ้นในที่ค่อนข้างชื้น ต้องการแสงไม่มาก หรือเป็นตัวชี้ได้ว่าในป่าดิบชื้นมักจะพบพืชวงศ์นี้ขึ้นอยู่ตามชายป่า หรือบริเวณป่าโปร่งที่มีแสงส่องถึง ตัวอย่างพืชวงศ์นี้ ได้แก่ เข็มพระราม (*Chassalia curviflora* Thw.) เข็มป่า (*Pavetta indica* L.) กรัก (*Prismatomeris malayana* Ridl.) และเข็มพวงขาว (*Ixora finlaysoniana* Wall. ex G.Don) เป็นต้น ส่วนใหญ่พืชในกลุ่มนี้มักจะถูกนำมาเป็นไม้ประดับค่อนข้างมาก เพราะขยายพันธุ์ได้ง่าย เจริญเติบโตดี ดอกเป็นช่อ มักมีสีขาว และมีกลิ่นหอม

พรรณไม้ต้นที่พบปริมาณมากที่สุด ได้แก่ ยางนา (*Dipterocarpus alatus* Roxb. ex G.Don) ซึ่งมีลักษณะเด่นและมีเรือนยอดสูงที่สุดขึ้นปกคลุมพื้นที่เกือบทั้งป่า

พรรณไม้ที่พบจำนวนน้อย ได้แก่ กล้วยหมูตัง (*Uvaria grandiflora* Roxb. ex Homen) นมเมีย (*Hoya micrantha* Hook.f.) กระโดนแดง (*Bhesa robusta* (Roxb.) Hou) ง่าย้อย (*Hydnocarpus kurzii* (King) Warb.) แทรช่อ (*Dehassia cuneata* Blume) เกด (*Manilkara hexandra* (Roxb.) Dubard) สะเต้า (*Pterospermum grandiflorum* Craib) *Ficus pruniformis* Blume รามใหญ่ (*Ardisia elliptica* Thunb.) ช้างน้ำ (*Ochna integerrima* (Lour.) Merr.) กวางตุ๊ก (*Naravelia laurifolia* Wall.ex Hook.f. et Thoms.) *Rothmannia schoemanii* (Teijsm et Binn.) Tirveng

พันธุ์ไม้ถิ่นเดียว (endemic) ที่พบเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น พบจำนวน 2 ชนิด ได้แก่

1. สะเต้า (*Pterospermum grandiflorum* Craib) (C.Phengkhai, 1995) ปกติจะพบที่ระดับความสูงเหนือระดับน้ำทะเลที่ 500 -1,000 เมตร แต่สามารถพบได้ที่ระดับความสูงเหนือระดับน้ำทะเลเพียง 5-10 เมตรเท่านั้น

2. *Aristolochia kerrii* Craib พบขึ้นกระจายเกือบทุกภาค และสามารถพบที่ระดับความสูงเหนือระดับน้ำทะเลได้ถึง 1,370 เมตร

พรรณไม้ที่พบว่าเป็นพืชผักพื้นเมืองของไทย มีจำนวน 17 ชนิด ได้แก่

1. เม่าไข่ปลา (*Antidesma ghaesembilla* Gaertn.)
2. ชุมเห็ดเล็ก (*Cassia occidentalis* L.)
3. หวดหม่อน (*Clausena excavata* Burm.f.)
4. เสม็ดขุน (*Syzygium gratum* (Wight) S.N.Mitra)
5. ชะมวง (*Garcinia cowa* Roxb.)
6. กระถิน (*Leucaena leucocephala* (Lamk.) De Wit)
7. เพกา (*Oroxylum indicum* (L.) Vent.)
8. ย่านพาโหม (*Paederia tomentosa* Blume var. *glabra* Kurz)
9. กะทกรก (*Passiflora foetida* L.)
10. มะกอก (*Spondias pinnata* (L.) Merr.)
11. เตาย่านาง (*Tiliacora triandra* (Colebr.) Diels)
12. ผักหวานบ้าน (*Sauropus androgynus* (L.) Merr.)
13. โมกเครือ (*Aganosma marginata* (Roxb.) G.Don)
14. กระโดน (*Careya sphaerica* Roxb.)
15. กอมขม (*Connarus cochinchinensis* (Baill.) Pierre)
16. ไทรข้อย (*Ficus benjamina* L.)
17. มะเดื่ออุทุมพร (*Ficus racemosa* L.)

พรรณไม้ที่พบว่าเป็นพืชสมุนไพร มีจำนวนทั้งสิ้น 66 ชนิด ได้แก่

1. ฟ้าทลาย (*Andrographis paniculata* Wall. ex Nees.)
2. ปอ (*Alangium salvifolium* (L.f.) Wang) ssp. *hexapetalum* (Lam.) Wang)
3. อ้อยช้าง (*Lansea coromandelica* (Houtt.) Merr.)
4. มะกอก (*Spondias pinnata* (L.f.) Kurz)
5. ค้อนหมาแดง (*Ancistrocladus tectorius* (Lour.) Merr.)
6. น้ำเต้าแล้ง (*Polyalthia evecta* (Pierre) Finet et Gagnep.)
7. โมกเครือ (*Aganosma marginata* (Roxb.) G.Don.)
8. สัตบรรณ (*Alstonia scholaris* R.Br.)
9. ชี้ไก่ย่าน (*Mikania cordata* (Burm.f.) B.L. Robinson)
10. หญ้าละออง (*Vernonia cinerea* (L.) Less.)
11. ดานหม่อน (*Vernonia elliptica* DC.)
12. กระโดน (*Careya sphaerica* Roxb.)

13. เพกา (*Oroxylum indicum* (L.) Kurz)
14. ขี้เหล็กเลือด (*Cassia timoriensis* DC.)
15. ชิงชี (*Capparis micracantha* DC.)
16. เครืออวคเขือก (*Combretum latifolium* Blume)
17. หงอนไก่ (*Cnestis palala* (Lour.) Merr.)
18. คอนสวรรค์ (*Ipomoea quamoclit* L.)
19. เกาตคหมา (*Xenostegia tridentata* (L.) Austin et Staples)
20. ตำลึงตัวผู้ (*Solena heterophylla* Loureiro)
21. แดงหนู (*Zehneria marginata* (Blume) Keraudren)
22. ขางนา (*Dipterocarpus alatus* Roxb. ex G.Don)
23. ตะเคียนทอง (*Hopea odorata* Roxb.)
24. มะพลับ (*Diospyros malabarica* (Desv.) Kostel.var. *siamensis* (Hochr.) Phengklai)
25. ถ่านไฟผี (*Diospyros montana* Roxb.)
26. มะกล่ำตาหนู (*Abrus precatorius* L.)
27. หิ่งเม่น (*Crotalaria pallida* Ait.)
28. หึ่งหายใบใหญ่ (*Crotalaria verrucosa* L.)
29. อีเหนียว (*Desmodium gangeticum* (L.) DC.)
30. กรวยป่า (*Casearia grewiifolia* Vent.)
31. อบเชย (*Cinnamomum iners* Reinw. ex Blume)
32. กาศากมะม่วง (*Dendrophthoe pentandra* (L.) Miq.)
33. อินทนิลน้ำ (*Lagerstroemia speciosa* (L.) Pers.)
34. หมี่เหม็น (*Litsea glutinosa* (Roxb.) C.B. Robinson)
35. ขี้ครอก (*Urena lobata* L.)
36. เถ่าข่านาง (*Tiliacora triandra* (Colebr.) Diels)
37. ชิงช้าชาติ (*Tinospora baenzigeri* Forman)
38. ชะเอม (*Albizia myriophylla* Benth.)
39. เลือดแรด (*Knema globularia* (Lamk.) Warb.)
40. มะหาด (*Artocarpus lakoocha* Roxb.)
41. ไทรย้อย (*Ficus benjamina* L.)
42. มะเคียบล้อง (*Ficus hispida* L.f.)
43. มะเคียบอุทุมพร (*Ficus racemosa* L.)
44. แกกแล (*Maclura cochinchinensis* (Lour.) Corner)

45. ข่อย (*Streblus asper* Lour.)
46. ขอบป่า (*Morinda elliptica* Ridl.)
47. ย่านพาโหม (*Paederia tomentosa* Blume var. *glabra* Kurz)
48. คัดเค้าเครือ (*Randia siamensis* Craib)
49. เขยตาย (*Glycosmis pentaphylla* (Retz.) A.DC.)
50. มะหวด (*Lepisanthes rubiginosa* (Roxb.) Leenh.)
51. ราชคัค (*Brucea javanica* (L.) Merr.)
52. กอมขม (*Picrasma javanica* Blume)
53. หญ้าด้อมด็อก (*Physalis minima* L.)
54. เม่าไขปลากา (*Antidesma ghaesembilla* Gaertn.)
55. หูปากกา (*Thunbergia fragrans* Roxb.)
56. พังแหร (*Trema orientalis* (L.) Blume)
57. พนมสวรรค์ (*Clerodendrum paniculatum* L.)
58. ระวังพิษ (*Breynia glauca* Craib)
59. มะกา (*Bridelia ovata* Decne.)
60. เจตพังคี (*Cladogynos orientalis* Zipp. ex Spaan.)
61. เป้ถ้ำ (*Croton argyratus* Blume)
62. ประคำไก่ (*Drypetes roxburghii* (Wall.) Hurusawa)
63. เม็ก (*Macaranga tanarius* (L.) Muell. Arg.)
64. ลูกใต้ใบ (*Phyllanthus virgatus* Forst. f.)
65. ผักหวานบ้าน (*Sauropus androgynus* (L.) Merr.)
66. ชันทองพญาบาท (*Suregada multiflora* (A. Juss.) Bail.)

พรรณไม้ที่พบว่าเป็นไม้ต้น ที่มีค่าทางเศรษฐกิจของไทย มีจำนวน 26 ชนิด ได้แก่

1. อ้อยช้าง (*Lanea coromandelica* (Houtt.) Merr.)
2. มะม่วงป่า (*Mangifera duperreana* Pierre)
3. มะกอก (*Spondias pinnata* (L.f.) Kurz)
4. สัตบรรณ (*Alstonia scholaris* (L.) R.Br.)
5. ส้านใหญ่ (*Dillenia obovata* (Blume) Hoogl.)
6. ยางนา (*Dipterocarpus alatus* Roxb. ex G.Don)
7. ตะเคียนทอง (*Hopea odorata* Roxb.)
8. กะบากคำ (*Shorea farinosa* Fischer)

9. พันจ๋า (*Vatica cinerea* King)
10. มะพลับ (*Diospyros malabarica* (Desv.) Kostel.) var. *siamensis* (Hochr.) Phengklai)
11. ถ่านไฟผี (*Diospyros montana* Roxb.)
12. ง่าข้อย (*Hydnocarpus kurzii* (King) Warb.)
13. แพรช่อ (*Dehaasia cuneata* Blume) .
14. อบเชย (*Cinnamomum iners* Reinw. ex Blume)
15. หมี่เหม็น (*Litsea glutinosa* (Lour.) C.B. Rob.)
16. เอียน (*Neolitsea zeylanica* (Nees) Merr.)
17. ตะแบกนา (*Lagerstroemia siamica* Gagnep.)
18. อินทนิลน้ำ (*Lagerstroemia speciosa* (L.) Pers.)
19. มะกล่ำตาไก่ (*Adenantha pavonina* L.) var. *microsperma* (Teijsm et Binn.) Nielsen)
20. เลือดแสด (*Knema globularia* (Lamk.) Warb.)
21. เฌียงพร้าว (*Carallia brachiata* (Lour.) Merr.)
22. กระต้อมหนู (*Mitragyna brunonis* Craib)
23. ขอบป่า (*Morinda elliptica* Ridl.)
24. เกด (*Manilkara hexandra* (Roxb.) Dubard)
25. กระเซา (*Holoptelea integrifolia* (Roxb.) Planch.)
26. ผ่าเทียน (*Vitex canescens* Kurz)

พรรณไม้ที่พบว่านิยมนำมาปลูกเป็นไม้ประดับ มีจำนวน 14 ชนิด ได้แก่

1. ไทรข้อย (*Ficus benjamina* L.)
2. อินทนิลน้ำ (*Lagerstroemia speciosa* (L.) Pers.)
3. ข้อย (*Streblus asper* Lour.)
4. เข็มพวงขาว (*Ixora finlaysoniana* Wall. ex G.Don)
5. พนมสวรรค์ (*Clerodendrum paniculatum* L.)
6. กระดังงาจีน (*Artabotrys hexapetalus* (L.f.) Bhandari)
7. คอนสวรรค์ (*Ipomoea quamoclit* L.)
8. คัดเค้าเครือ (*Randia siamensis* Craib)
9. ไล่ไก่ (*Jasminum harmandianum* Gagnep.)

นอกจากนี้ยังมีพันธุ์ไม้บางชนิดที่นำมาเป็นไม้ประดับ ได้แก่

10. กำจาย (*Caesalpinia digyna* Rottler)
11. ขี้เหล็กเลือด (*Cassia timoriensis* DC.)

12. ช้างน้ำ (*Ochna integerrima* (Lour.) Merr.)
13. *Rothmannia schoemanii* (Teijm et Binn.) Tirveng
14. ส้านใหญ่ (*Dillenia obovata* (Blume) Keraudren)

สรุปพรรณไม้ดอกที่เป็นพืชใบเลี้ยงคู่ จำนวน 156 ชนิด ยังสามารถแยกเป็นกลุ่มตามลักษณะนิสัยของพืชได้ดังนี้

1. ไม้ต้น มีจำนวนชนิดมากที่สุดถึง 67 ชนิด ที่พบมาก ได้แก่ ยางนา (*Dipterocarpus alatus* Roxb. ex G.Don) ตะเคียนทอง (*Hopea odorata* Roxb.) กะบากคำ (*Shorea farinosa* Fisher) มะม่วงป่าหรือมะม่วงขี้ยา (*Mangifera duperreana* Pierre) เป็นต้น สำหรับไม้ยางนา พบว่าบริเวณโคนต้นเคยมีร่องรอยการขุดเจาะและเผาเอาไม้ยาง มาใช้ประโยชน์อาจใช้สอยในครัวเรือน หรือ เพื่อการค้าในอดีตที่ผ่านมา แต่ในปัจจุบัน ขณะศึกษาพรรณไม้ในป่าแห่งนี้ไม่พบว่ามีกรกระทำดังกล่าว จึงสันนิษฐานได้ว่า ด้วยเหตุที่ชาวบ้าน ใช้ประโยชน์จากยางนา โดยการอาศัยขุดเจาะเอาไม้ยางแต่เพียงอย่างเดียว จึงทำให้มียางนา คงอยู่มาจนถึงทุกวันนี้

2. ไม้พุ่ม พบจำนวน 19 ชนิด ที่พบมากได้แก่ น้ำเต้าเต้ง (*Polyalthia evecta* Finet et Gagnep.) หญ้าสองปล้อง (*Desmodium velutinum* (Willd.) DC.) หญ้าหางเสือ (*Uria macrostachya* Wall.) พนมสวรรค์ (*Clerodendrum paniculatum* L.) นางแย้มป่า (*Clerodendrum viscosum* Vent.) เข็มพระราม (*Chassalia curviflora* Thw.) เข็มพวงขาว (*Ixora finlaysoniana* Wall. ex G.Don) เป็นต้น

3. ไม้รอเลื้อย พบจำนวนน้อยเพียง 5 ชนิด ได้แก่ กระดังงาจีน (*Artabotrys hexapetalus* (L.f.) Bhandari) กล้วยหมูตั้ง (*Uvaria grandiflora* Roxb. ex Homen) ก้อนหมาแดง (*Ancistrocladus tectorius* (Lour.) Merr.) หงอนไก่ (*Cnestis palala* (Lour.) Merr.) และถอบแถบ (*Connarus cochinchinensis* (Baill.) Pierre)

4. ไม้เลื้อย พบจำนวน 35 ชนิด ที่พบมากได้แก่ คัดเค้าเครือ (*Randia siamensis* Craib) ชิงช้าชาติ (*Tinospora baenzigeri* Forman) เถย่านาง (*Tiliacora triandra* (Coleber.) Diels) เถวัลย์แดง (*Toxocarpus villosus* (Blume) Decne.) เครือหวดเชือก (*Combretum latifolium* Blume) กะปด (*Tetracera scandens* (L.) Merr.) มะกั้ตาหนู (*Abrus precatorius* L.) เถาคดหมา (*Xenostegia tridentata* (L.) Austin et Staples) คำถึงตัวผู้ (*Solena heterophylla* Loureiro) แดงหนู (*Zehneria marginata* (Blume) Keraudren) ขี้ไก่ย่าน (*Mikania cordata* (Blume) Decne) เป็นต้น

5. ไม้ล้มลุก พบจำนวน 24 ชนิด ที่พบจำนวนมากส่วนใหญ่เป็นพวกวัชพืช ได้แก่ *Allmania nodiflora* (L.) R.Br. ex Wight หึ่งมัน (*Crotalaria pallida* Ait.) หึ่งหายใบใหญ่ (*Crotalaria verrucosa* L.) ถั่วผี (*Phaseolus lathyroides* L.f.) ตีนตุ๊กแก (*Tridax procumbens* L.) เป็นต้น

6. พืชเบียน พบจำนวน 3 ชนิด เป็นพวกกาฝากทั้งหมด ได้แก่ กาฝากมะม่วง (*Dendrophthoe pentandra* (L.) Miq.) ปรทัดดอกเล็ก (*Macrosolen robinsonii* (Gamble) Danser) และ กาฝากไม้ตาตุ่ม (*Viscum ovalifolium* Wall. ex DC.)

7. พืชอิงอาศัย พบจำนวน 3 ชนิด เป็นพืชในวงศ์เดียวกันทั้งหมด ได้แก่ เถาวัลย์ด้วง (*Dischidia bengalensis* Colebr.) นมพิจิตร (*Hoya parasitica* (Roxb.) Wall. ex Wight) นมเมีย (*Hoya micrantha* Hook.f.)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปริมาณจำนวนมากน้อยของพรรณไม้แต่ละชนิดในวนอุทยานป่ากลางอ่าว มีดังนี้

วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ปริมาณ
ACANTHACEAE	<i>Andrographis paniculata</i> Wall. ex Nees.	ฟ้าทะลาย	****
	<i>Hemigraphis serpens</i> (Nees) Boerl.	-	**
	<i>Pseuderanthemum latifolium</i> (Vahl.) B.Hansen	เหมือดนง	*****
ALANGIACEAE	<i>Alangium salvifolium</i> (L.f.) Wang	ปรง	**
	<i>ssp. hexapetalum</i> (Lam.) Wang		
AMARANTHACEAE	<i>Allmania nodiflora</i> (L.) R.Br. ex Wight	-	****
ANACARDIACEAE	<i>Lannea coromandelica</i> (Houtt.) Merr.	กุ่ม อ้อยช้าง	***
	<i>Mangifera duperreana</i> Pierre	มะม่วงขี้ยา	***
	<i>Spondias pinnata</i> (L.f.) Kurz	มะกอก	**
ANCISTROCLADA- CEAE	<i>Ancistrocladus tectorius</i> (Lour.) Merr.	ค้อนหมาแดง	***
ANNONACEAE	<i>Artabotrys hexapetalus</i> (L.f.) Bhandari	กระดังงาจีน	*
	<i>Polyalthia evecta</i> (Pierre) Finet et Gagnep.	น้ำเต้าแก้ง	*****
	<i>Uvaria grandiflora</i> Roxb. ex Homen.	กล้วยหมูส้ม	*
APOCYNACEAE	<i>Aganosma marginata</i> (Roxb.) G.Don.	โมกเครือ	****
	<i>Alstonia scholaris</i> (L.) R.Br.	สัตบรรณ	***
	<i>Ervatamia celastoides</i> Kerr.	พริกนายพราน	***
	<i>Ichnocarpus frutescens</i> (L.) Ait.	เครือปลาสง แดง	****
ARISTOLOCHACEAE	<i>Aristolochia kerrii</i> Craib	-	*
ASCLEPIADACEAE	<i>Ceropegia lucida</i> Wall.	-	*
	<i>Dischidia bengalensis</i> Colebr.	เถาวัลย์ค้ำวน	**
	<i>Heterostemma piperifolium</i> King et Gamble	ตานตะกาง	***
	<i>Hoya parasitica</i> (Roxb.) Wall. ex Wight	นมพิจิตร	****
	<i>Hoya micrantha</i> Hook.f.	นมเมีย	*
	<i>Toxocarpus villosus</i> (Blume) Decne.	เถาวัลย์แดง	****
<i>Tylophora asthmatica</i> (L.f.) Wight et Arn. ex Wight	เถาหนัง	***	

วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ปริมาณ
ASTERACEAE	<i>Erigeron sumatrensis</i> Retz.	-	**
	<i>Mikania cordata</i> (Burm.f.) B.L. Robinson	ขี้ไก่ย่าน	**
	<i>Tridax procumbens</i> L.	ดินตุ๊กแก	***
	<i>Vernonia cinerea</i> (L.) Less.	หญ้าละออง	***
	<i>Vernonia elliptica</i> DC.	ตานหม่อน	**
BARRINGTONIA- CEAE	<i>Careya sphaerica</i> Roxb.	กระโดน	*
BIGNONIACEAE	<i>Oroxylum indicum</i> (L.) Kurz	เพกา	***
CAESALPINIACEAE	<i>Caesalpinia digyna</i> Rottler	กำกาย	**
	<i>Cassia occidentalis</i> L.	ขุมเห็ดเล็ก	***
	<i>Cassia timoriensis</i> DC.	ขี้เหล็กเลือด	****
CAPPARACEAE	<i>Capparis micracantha</i> DC.	จิงซี	**
CELASTRACEAE	<i>Bhesa robusta</i> (Roxb.) Hou	กระโดงแดง	*
	<i>Euonymus javanicus</i> Blume	กระดุกไก่	**
CLUSIACEAE	<i>Garcinia cowa</i> Roxb.	ชะมวง	****
	<i>Garcinia rostrata</i> Hassk. ex Hook.f.	ม่วงลาย	**
	<i>Garcinia speciosa</i> Wall.	พะวา	***
COMBRETACEAE	<i>Combretum latifolium</i> Blume	เครืออวดเชือก	***
CONNARACEAE	<i>Cnestis palala</i> (Lour.) Merr.	หงอนไก่	**
	<i>Connarus cochinchinensis</i> (Baill.) Pierre	ถอบแถบ	***
CONVOLVULACEAE	<i>Hewittia scandens</i> (Milne) Mabberley	จิงข้อเล็ก	***
	<i>Ipomoea quamoclit</i> L.	กอนสวรรค์	**
	<i>Xenostegia tridentata</i> (L.) Austin et Staples	เถาตคพมา	****
CUCURBITACEAE	<i>Solena heterophylla</i> Loureiro	ตำลึงตัวผู้	****
	<i>Zehneria marginata</i> (Blume) Keraudren	แตงหนู	****
DILLENIAEAE	<i>Dillenia obovata</i> (Blume) Hoogl.	सानใหญ่	**
	<i>Tetracera scandens</i> (L.) Merr.	กะปด	***
DIPTEROCARPA- CEAE	<i>Dipterocarpus alatus</i> Roxb. ex G.Don	ยางนา	*****
	<i>Hopea odorata</i> Roxb.	ตะเคียนทอง	***
	<i>Shorea farinosa</i> Fischer	กะบากคำ	***

วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ปริมาณ
	<i>Vatica cinerea</i> King	พินจา	**
EBENACEAE	<i>Diospyros malabarica</i> (Desv.) Kostel. var. <i>siamensis</i> (Hochr.) Phengklai	มะพลับ	****
	<i>Diospyros montana</i> Roxb.	ถ่านไฟผี	**
FABACEAE	<i>Abrus precatorius</i> L.	มะกล้าตาหนู	****
	<i>Centrosema pubescens</i> Benth.	ถั่วลาย	***
	<i>Clitoria ternatea</i> L.	อัญชัน	***
	<i>Crotalaria pallida</i> Ait.	หิ้งमें	***
	<i>Crotalaria retusa</i> L.	-	***
	<i>Crotalaria verrucosa</i> L.	หิ้งหายใบใหญ่	***
	<i>Dalbergia tamarindifolia</i> Roxb.	-	*
	<i>Desmodium gangeticum</i> (L.) DC.	อีเหนียว	****
	<i>Desmodium velutinum</i> (Willd.) DC. ssp. <i>velutinum</i>	หญ้าสองปล้อง	***
	<i>Flemingia macrophylla</i> (Willd.) Prain	ขมิ้นนาง	***
	<i>Phaseolus lathyroides</i> L.f.	ถั่วผี	***
	<i>Pueraria phaseoloides</i> (Roxb.) Benth. var. <i>phaseoloides</i>	ถั่วเสียนป่า	***
	<i>Tephrosia noctiflora</i> Bojer ex Baker	-	**
	<i>Uraria macrostachya</i> Wall.	หญ้าหางเสือ	***
	<i>Vigna minima</i> (Roxb.) Ohwi et Ohashi	ถั่วทอง	**
FLACOURTIACEAE	<i>Casearia grewiaefolia</i> Vent.	กรวยป่า	***
	<i>Hydnocarpus kurzii</i> (King) Warb.	ง่าช้อย	*
HIPPOCRATEACEAE	<i>Hippocratea indica</i> Willd.	-	*
LAMIACEAE	<i>Leucas zeylanica</i> (L.) R.Br.	หญ้าปรัก	***
LAURACEAE	<i>Beilschmiedia roxburghiana</i> Nees	มะคูก	**
	<i>Cinnamomum iners</i> Reinw. ex Blume	เชียด	***
	<i>Dehaasia cuneata</i> Blume	แหรช้อ	*
	<i>Litsea glutinosa</i> (Lour.) C.B. Rob.	หมีเหม็น	**
	<i>Neolitsea zeylanica</i> (Nees) Merr.	เอียน	**
LORANTHACEAE	<i>Dendrophthoe pentandra</i> (L.) Miq.	กาฝากมะม่วง	**

วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ปริมาณ
	<i>Macrosolen robinsonii</i> (Gambel) Danser	ประทัดดอกเล็ก	**
LYTHRACEAE	<i>Lagerstroemia siamica</i> Gagnep.	ตะแบกนา	**
	<i>Lagerstroemia speciosa</i> (L.) Pers.	อินทนิลน้ำ	**
MALVACEAE	<i>Hibiscus surattensis</i> L.	กระตังหมาก	***
	<i>Urena lobata</i> L.	ขึ้นครอก	***
MELASTOMATA- CEAE	<i>Melastoma malabathricum</i> L.	โคลงเคลงขึ้นนก	**
MENISPERMACEAE	<i>Cocculus orbiculatus</i> (L.) DC.	-	**
	<i>Stephania japonica</i> (Thunb.) Miers.	กันปิด	**
	<i>Tiliacora triandra</i> (Colebr.) Diels	เถาข่านาง	***
	<i>Tinospora baenzigeri</i> Forman	ชิงช้าชาติ	****
MIMOSACEAE	<i>Adenantha pavonina</i> L. var. <i>microsperma</i> (Teijsm et Binn.) Nielsen	มะกล่ำตาไก่	***
	<i>Albizia myriophylla</i> Benth.	ชะเอมป้า	*
	<i>Leucaena leucocephala</i> (Lamk.) De Wit	กระถิน	**
MORACEAE	<i>Artocarpus lakoocha</i> Roxb.	มะหาด	**
	<i>Ficus benjamina</i> L.	ไทรช้อย	**
	<i>Ficus hispida</i> L.f.	มะเดื่อปล้อง	**
	<i>Ficus pruniformis</i> Blume	-	*
	<i>Ficus racemosa</i> L.	มะเดื่ออุทุมพร	*
	<i>Ficus stricta</i> Miq.	-	*
	<i>Maclura cochinchinensis</i> (Lour.) Corner	แกแล	**
	<i>Malaisia scandens</i> (Lour.) Planch.	ข่อยข่าน	*
	<i>Streblus asper</i> Lour.	ข่อย	***
MYRISTICACEAE	<i>Knema globularia</i> (Lamk.) Warb.	เลือดแรด	***
MYRSINACEAE	<i>Ardisia elliptica</i> Thunb.	รามใหญ่	**
MYRTACEAE	<i>Rhodamnia siamensis</i> Craib	พลองแก้มฮั่น	**
	<i>Syzygium cinereum</i> (Kurz)	แดง หวานก	**

วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ปริมาณ
	<i>Syzygium grande</i> (Wight) Walp.	กะเม่า	***
	var. <i>grande</i> P.Chantaranothai et J.Parn.		
	<i>Syzygium gratum</i> (Wight) S.N. Mitra	เสม็ดชุม	**
	var. <i>gratum</i> P.Chantaranothai et J.Parn.		
OCHNACEAE	<i>Ochna integerrima</i> (Lour.) Merr.	ช้างน้ำ	*
OLEACEAE	<i>Jasminum harmandianum</i> Gagnep.	ไม้ไก่	*
OPLILACEAE	<i>Cansjera rheedii</i> Gamel.	นางจุ่ม	*
PASSIFLORACEAE	<i>Passiflora foetida</i> L.	กะทกรก	***
RANUNCULACEAE	<i>Naravelia laurifolia</i> Wall.ex Hook.f. et Thoms.	กวางตุ๊ก	**
RHAMNACEAE	<i>Ventilago calyculata</i> Tul.	แสงอาทิตย์	*
	<i>Zizyphus mauritiana</i> Lamk.	พุทรา	**
RHIZOPHORACEAE	<i>Carallia brachiata</i> (Lour.) Merr.	เถียงพ้านางแอ	***
RUBIACEAE	<i>Borreria articularis</i> (L.f.) William	-	**
	<i>Chassaliu curviflora</i> Thw.	เข็มพระราม	****
	<i>Ixora finlaysoniana</i> Wall. ex G. Don	เข็มพวงขาว	***
	<i>Ixora nigricans</i> Wight et Arn.	เข็มน้ำ	**
	<i>Mitragyna brunonis</i> Craib	กระท่อมหมู	**
	<i>Morinda elliptica</i> Ridl.	ขยเถื่อน	**
	<i>Oldenlandia ovatifolia</i> DC.	ผักค้ำคาว	**
	<i>Paederia calycina</i> Kurz	กะรังคังกวาง	**
	<i>Paederia tomentosa</i> Blume var. <i>glabra</i> Kurz	ย่านพาโหม	**
	<i>Pavetta indica</i> L.	เข็มป่า	*
	<i>Prismatomeris malayana</i> Ridl.	กรัก	***
	<i>Randia siamensis</i> Craib	คัดเค้าเครือ	***
	<i>Rothmannia schoemanii</i> (Teijsm et Binn.)Tirveng	-	*
RUTACEAE	<i>Acronychia laurifolia</i> Blume	กะอวม	***
	<i>Atalantia monophylla</i> (Roxb.) DC.	มะนาวผี	**
	<i>Clausena excavata</i> Burm.f.	หวดหม่อน	***
	<i>Glycosmis pentaphylla</i> (Retz.) A.DC.	เขยตาย	***

วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ปริมาณ
SANTALACEAE	<i>Scleropyrum wallichianum</i> (Wight. et Arn.) Arn.	เหมือดคน	**
SAPINDACEAE	<i>Lepisanthes rubiginosa</i> (Roxb.) Leenh.	มะหวด	***
SAPOTACEAE	<i>Manilkara hexandra</i> (Roxb.) Dubard	เกด	*
SCROPHULARIA- CEAE	<i>Lindernia crustacea</i> (L.) F.V.M. var. <i>crustacea</i>	หญ้ากาบหอยตัว เม็ย	**
SIMAROUBACEAE	<i>Brucea javanica</i> (L.) Merr. <i>Picrasma javanica</i> Blume	ราชคัค กอมขม	*** **
SOLANACEAE	<i>Physalis minima</i> L.	หญ้า ต่อมดอก	**
STERCULIACEAE	<i>Helicteres hirsuta</i> Lour. <i>Pterospermum grandiflorum</i> Craib	ปอเต่าไห้ ตะเต้า	*** **
STILAGINACEAE	<i>Antidesma ghaesembilla</i> Gaertn. <i>Antidesma montanum</i> Blume <i>Antidesma velutinosum</i> Blume	แม่ไขปลา มะเม่าขน มะเม่าควาย	** *** ***
THUNBERGIACEAE	<i>Thunbergia fragrans</i> Roxb.	หูกากกา	***
TILIACEAE	<i>Corchorus aestuans</i> L. <i>Microcos tomentosa</i> Smith <i>Triumfetta bartramia</i> L.	ขี้มอญตัวผู้ พลับพลา ปอหุ้มยู่	** **** ***
ULMACEAE	<i>Holoptelea integrifolia</i> (Roxb.) Planch. <i>Trema orientalis</i> (L.) Blume	กระเซา พังแหรใหญ่	* **
VERBENACEAE	<i>Clerodendrum paniculatum</i> L. <i>Clerodendrum viscosum</i> Vent. <i>Vitex canescens</i> Kurz	พนมสวรรค์ นางแย้มป่า ผ้าเทียน	**** **** ***
VISCACEAE	<i>Viscum ovalifolium</i> Wall. ex DC.	กาฝากไม้ตายุ่ม	**

หมายเหตุ : * หมายถึง น้อยมาก ** หมายถึง น้อย *** หมายถึง ปานกลาง
**** หมายถึง มาก ***** หมายถึง มากที่สุด

พรรณไม้ บริเวณกลางป่ากับพรรณไม้บริเวณชายป่า ของวนอุทยานป่ากลางอ่าว พบว่าพรรณไม้ทั้งสองบริเวณมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ พรรณไม้บริเวณชายป่า และบริเวณที่ได้รับแสงมาก ส่วนใหญ่เป็นพวกไม้ล้มลุก ไม้พุ่ม และไม้ต้นที่เป็นพวกไม้เบิกน้า หรือ วัชพืช เช่น พืชวงศ์ EUPHORBIACEAE และ FABACEAE ส่วนพรรณไม้ บริเวณกลางป่า บริเวณตอนล่าง จะเป็นพวกที่ชอบขึ้นในที่ร่ม ส่วนใหญ่เป็นลูกไม้ของไม้ยืนต้นหลายชนิด บริเวณตอนบนสูงขึ้นมาตามลำดับจะเป็นพวกที่มีเรือนยอดสูงเด่นรับแสงได้เต็มที่ ซึ่งเป็นแม่ไม้ของลูกไม้ในป่าดังกล่าว เช่น ยางนา ตะเคียนทอง ชะมวง อ้อยช้าง เป็นต้น

เนื่องจากวนอุทยานป่ากลางอ่าวตั้งอยู่ในเขตพรณพฤษชาติ ภาคตะวันออกเฉียงใต้ บริเวณตอนล่างของภูมิภาคแห่งนี้ ซึ่งใกล้กับเขตพรณพฤษชาติ ภาคใต้ หรืออาจกล่าวได้ว่า วนอุทยานป่ากลางอ่าว เป็นจุดเชื่อมต่อของเขตพรณพฤษชาติของสองภูมิภาค ดังกล่าว จึงน่าจะสันนิษฐานได้ว่าวนอุทยานป่ากลางอ่าว จะมีพรรณไม้ ของทั้งสองแห่งกระจายพันธุ์ มาอยู่ร่วมกัน หรือ สามารถพบพรรณไม้ของสองภูมิภาคดังกล่าว ได้ภายในวนอุทยานแห่งนี้ และการที่วนอุทยานป่ากลางอ่าวตั้งอยู่ใกล้ชายฝั่งทะเล ลักษณะของพืชพรรณอาจมีลักษณะคล้ายกับพืชพรรณที่ตั้งอยู่ในบริเวณที่ลักษณะคล้ายกัน ดังต่อไปนี้

พรรณไม้บริเวณป่ากลางอ่าวกับพรรณไม้บริเวณป่าชายหาด ณ ห้วยกอ

เมื่อเปรียบเทียบการศึกษาพรรณไม้ดอกบริเวณวนอุทยานป่ากลางอ่าว อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กับการสำรวจและเก็บตัวอย่างพรรณไม้บริเวณป่าชายหาด ณ ห้วยกอ อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดย ทวีศักดิ์ บุญเกิด และคณะ พบว่าลักษณะทางภูมิศาสตร์ ธรณีวิทยา เหมือนหรือใกล้เคียงกันมาก แต่เมื่อพิจารณาถึงภูมิอากาศ โดยเฉพาะปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปี ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการจำแนกประเภทของป่าแล้ว จากรายงานวิจัย ดังกล่าวระบุว่าป่าชายหาด ณ ห้วยกอ เป็นเขตอับฝน มีสภาพแห้งแล้ง พรรณไม้มักมีหนามเป็นส่วนใหญ่ แต่เนื่องจากวนอุทยานป่ากลางอ่าวตั้งอยู่ใกล้เขตจังหวัดชุมพรมากกว่า ทั้งที่อยู่ในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ก็ตาม เมื่อดูปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปีของสถานีตรวจอากาศ จังหวัดชุมพร มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปีสูงกว่า จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดังนั้น วนอุทยานป่ากลางอ่าว จึงน่าจะมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปี สูงกว่า ป่าชายหาด ณ ห้วยกอ ทำให้วนอุทยานป่ากลางอ่าวเป็นป่าดิบชื้น หรือ กึ่งดิบชื้น ส่วนป่าชายหาด ณ ห้วยกอ จะเป็นลักษณะป่าชายหาดที่แห้งแล้ง จากจำนวนพืชใบเลี้ยงคู่ 166 ชนิด ของป่าชายหาด ณ ห้วยกอ นั้นพบว่า มีพรรณไม้ที่เป็นพืชใบเลี้ยงคู่ชนิดเดียวกันกับวนอุทยานป่ากลางอ่าว จำนวนมากถึง 50 ชนิด โดยจะพบพรรณไม้ดังกล่าวได้ ตามบริเวณชายป่า และบริเวณที่มีแสงมากถึงปานกลาง ของวนอุทยานป่ากลางอ่าว ตัวอย่างพรรณไม้ต่าง ๆ ที่พบ เช่น เหมือดคนก(*Pseuderanthemum latifolium* (Vahl) B.Hansen) ปรู่ (*Alangium salvifolium* (L.f.) Wang ssp. *hexapetalum* (Lam.) Wang) อ้อยช้าง (*Lanea coromandelica* (Houtt) Merr.) มะกอกป่า (*Spondias pinnata* (L.f.) Kurz) น้ำเต้าเตี้ย

(*Polyalthia evecta* (Pierre) Finet et Gagnep.) ตานหม่อน (*Vernonia elliptica* DC.) ชิงชี (*Capparis micracantha* DC.) เกาดคหมา (*Xenostegia tridentata* (L.) Austin et Staples) ขันทองพญาบาท (*Suregada multiflorum* Baill.) มะพลับ (*Diospyros malabarica* (Desv.) Kostel. var. *malabarica* Kostel.) ถ่านไฟผี (*Diospyros montana* Roxb.) มะกา (*Bridelia ovata* Decne.) เจตพังคี (*Cladogynos orientalis* Zipp. ex Span.) มะกั้ตาหนู (*Abrus precatorius* L.) ถั่วลาย (*Cenrosema pubescens* Benth.) กรวยป่า (*Casearia grewiaefolia* Vent.) หมี่เหม็น (*Litsea glutinosa* C.B. Rob.) มะกั้ตาไก่ (*Adenantha pavonina* L. var. *microsperma* (Teijsm. ex Binn.) Nielsen) มะหาด (*Artocarpus lakoocha* Roxb.) แกแล (*Maclura cochinchinensis* (Lour.) Corner. ข่อย (*Strebus asper* Lour.) ช้างน้ำ (*Ochna integerima* (Lour.) Merr.) ฯลฯ ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ ป่าชายหาด ณ ห้วยกอ ในอดีตคงมีสภาพคล้ายกันกับป่ากลางอ่าวที่ไม่ขางนาและไม้ตะเคียนขึ้นปะปนกันอยู่ก่อนข้างหนาแน่น แล้วถูกบุกรุกทำลายไปคงเหลือแต่ไม้ต้นขนาดเล็ก ไม้พุ่ม ไม้ล้มลุก และไม้เลื้อย ที่สามารถทนต่อความแห้งแล้งได้ ตัวอย่างเช่นนี้อาจเป็นอุทาหรณ์ข้อเตือนใจแก่บุคคลทั่วไป โดยเฉพาะชาวบ้านในท้องที่อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในอันที่จะช่วยกันอนุรักษ์ป่าแห่งนี้ให้คงอยู่อย่างสมบูรณ์ เพื่อจะได้ไม่กลายเป็นป่าชายหาดเช่นที่ห้วยกอ

พรรณไม้ในบริเวณวนอุทยานป่ากลางอ่าวกับพรรณไม้ในบริเวณ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

J. F. Maxwell ได้ทำการศึกษาพืชที่มีระบบท่อลำเลียงในบริเวณพื้นที่เขตอำเภอสัตหีบ ระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2512 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2515 เนื้อที่ ประมาณ 25 ตารางกิโลเมตร ตั้งติดชายทะเล พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ต่ำหรือที่ลุ่ม และมีพื้นที่ที่เป็นภูเขาสูงเหนือระดับน้ำทะเล 300 เมตร สภาพป่าทั่วไปในอดีตจะเป็นป่าดิบชื้น มีไม้ต้นหรือไม้เนื้อแข็งจำนวนมากปกคลุมพื้นที่ แต่ในปัจจุบันมีสภาพเป็นป่าเปิด หรือป่าแบบ secondary forest ทั้งนี้เนื่องจากป่าดังกล่าวถูกบุกรุกทำลายอย่างหนักในอดีต ตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อเอาประโยชน์จากเนื้อไม้โดยตรง หรือเพื่อต้องการพื้นที่ทำการเกษตร เช่นปลูกสวน ปลูกข้าว เป็นต้น ในการศึกษาดังกล่าวได้แบ่งพื้นที่ศึกษาออกตามลักษณะถิ่นอาศัย เป็น 10 แบบด้วยกัน โดยเป็นลักษณะถิ่นอาศัยแบบดั้งเดิม 7 แห่ง และเป็นถิ่นอาศัยแบบ secondary forest อีก 3 แห่ง พบว่ามีขางนา บริเวณถิ่นอาศัยแบบ swamp forest ขึ้นกระจายห่าง ๆ ไม้หนาแน่นเช่นวนอุทยานป่ากลางอ่าว นอกจากนี้ยังพบพรรณไม้ที่เหมือนกับพรรณไม้ของวนอุทยานป่ากลางอ่าวอีกในบริเวณ swamp meadow บริเวณ evergreen forest และบริเวณ secondary forest รวมพืชใบเลี้ยงคู่จำนวนชนิดที่เหมือนกัน มี 71 ชนิด จากจำนวน 444 ชนิด ที่ Maxwell ดำรงไว้ครั้งนั้น

พรรณไม้บริเวณป่ากลางอ่าวกับพรรณไม้บริเวณหมู่เกาะต่าง ๆ ดังนี้

เกาะตะรุเตา ตั้งอยู่ในทะเลอันดามัน จังหวัดสตูล จากการสำรวจและเก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้ โดย Gordon Congdon ในปี ค.ศ. 1979-1980 ได้จำนวน 869 ชนิด พบว่ามีพรรณไม้ที่เหมือนกันกับพรรณไม้ของวนอุทยานป่ากลางอ่าว จำนวน 69 ชนิด ส่วนมากจะพบพรรณไม้เหล่านี้บริเวณลักษณะถิ่นอาศัยที่เป็นแบบ Secondary forest แบบ Semi-evergreen rain forest และบริเวณ Coastal heath forest เป็นที่น่าสังเกตว่า ไม่พบไม้ยางนา บนเกาะตะรุเตาเลยแม้แต่ต้นเดียว ซึ่งต่างกับวนอุทยานป่ากลางอ่าวอย่างมากที่จะมีไม้ยางนา จำนวนมากและเป็นพันธุ์ไม้เด่น

หมู่เกาะสุรินทร์ ตั้งอยู่ในทะเลอันดามัน จังหวัดพังงา จากการศึกษาพืชพรรณบนหมู่เกาะสุรินทร์ โดย เต็ม สมิตินันท์ และคณะ ในระหว่างวันที่ 12-21 เดือนเมษายน พ.ศ. 2519 มีลักษณะพืชพรรณขึ้นอยู่กับแหล่งถิ่นอาศัย 4 แบบ คือ เขตป่าดิบชื้น เขตป่าชายหาด เขตป่าชายเลน และเขตป่าชายเลน พบพรรณไม้เช่นเดียวกับป่ากลางอ่าวจำนวนไม่มากนักตามเขตต่าง ๆ ได้มีการเก็บและตรวจหาชื่อพรรณไม้ โดย ผศ. จิรายุพิน จันทระประสงค์ จำนวนทั้งสิ้น 95 ชนิด ที่เป็นพืชใบเลี้ยงคู่ เหมือนกับพรรณไม้ในวนอุทยานป่ากลางอ่าว จำนวน 8 ชนิด ไม่พบไม้ยางนา เช่นเดียวกัน

เกาะช้าง ตั้งอยู่ในฝั่งทะเลอ่าวไทย จังหวัดตราด J. Schmidt เป็นผู้เก็บและศึกษาตัวอย่างพันธุ์ไม้ ในปี ค.ศ. 1900-1916 พบพรรณไม้ที่เป็นพืชใบเลี้ยงคู่เหมือนกันกับวนอุทยานป่ากลางอ่าว เพียงจำนวน 26 ชนิด เท่านั้น

สรุปพื้นที่ที่มีจำนวนชนิดพรรณไม้ที่เป็นพืชใบเลี้ยงคู่ เหมือนที่วนอุทยานป่ากลางอ่าวมากที่สุด คือ ที่อำเภอสตึกหีบ รongลงมา เป็นที่เกาะ ตะรุเตา และที่ป่าชายหาด ณ หวังกอ ตามลำดับ จากการพบพรรณไม้ในเขตพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงใต้ และภาคตะวันตกเฉียงใต้ที่วนอุทยานป่ากลางอ่าวตั้งอยู่ จึงเป็นข้อสนับสนุนการสันนิษฐาน ข้างต้น ดังนี้

1. ชนิดพรรณไม้ที่พบว่ามีทุกแห่ง แสดงว่าพรรณไม้เหล่านั้นมีการกระจายพันธุ์ได้ดี และมีความสามารถในการปรับตัวและมีความต้านทานต่อสภาวะไม่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตได้ดี เช่น ยางนา ตะเคียนทอง มะพลับ พลับพลา สัตบรรณ และพวกวัชพืชอื่น ๆ ที่เป็นไม้ล้มลุก เป็นต้น

2. การพบชนิดพรรณไม้ ที่ส่วนใหญ่มีมากพบอยู่เฉพาะแต่ละภูมิภาค ในวนอุทยานป่ากลางอ่าวนั้น แสดงให้เห็นว่าวนอุทยานป่ากลางอ่าว น่าจะเป็นพื้นที่รอยต่อเขตพรรณพฤกษชาติของภาคใต้กับภาคตะวันตกเฉียงใต้ ตัวอย่างพรรณไม้ที่มักพบในภาคใต้และพบในวนอุทยานป่ากลางอ่าวด้วย ได้แก่ *Rothmannia schoemanii* (Teijsm et Binn.) Tirveng. กระโคงแดง แพรช่อ กระตุกไก่ เป็นต้น หรือแสดงให้เห็นได้อีกว่าลักษณะป่าแบบวนอุทยานป่ากลางอ่าวที่มีลักษณะทางกายภาพต่าง ๆ ใกล้เคียงกับพื้นที่ที่ตั้งอยู่ใกล้ชายฝั่งทะเลแห่งอื่น ๆ ทั้งที่เป็นแผ่นดินใหญ่ หรือตามเกาะต่าง ๆ ทำให้พบพรรณไม้เหมือนกัน จำนวนมาก

ปัญหาและอุปสรรค

1. พรรณไม้บางชนิดไม่ออกดอกเลยตลอดระยะเวลา 2 ปีที่ทำการศึกษา จึงทำให้ได้ตัวอย่างไม่สมบูรณ์ จำเป็นต้องใช้เวลาอย่างมากในการตรวจหาชื่อวิทยาศาสตร์
2. บางครั้งช่วงเวลาที่พืชออกดอกไม่ตรงกับระยะที่ออกเก็บตัวอย่าง ก็เป็นปัญหาแก่ผู้เก็บ เพราะอาจเก็บได้เฉพาะดอกแห้งที่ขนาดรูปทรงของดอก หรือสีต้นตามธรรมชาติเปลี่ยนไป หรืออาจเก็บได้เพียงผลกับใบเท่านั้น ซึ่งทำให้การตรวจหาชื่อค่อนข้างยุ่งยาก การเขียนคำบรรยายจากตัวอย่างจริง จึงไม่สมบูรณ์บางส่วน
3. ระยะเวลาที่ทำการศึกษามีจำกัด การศึกษาพรรณไม้ในป่าที่มีขนาดใหญ่ จึงอาจทำการสำรวจได้ไม่ทั่วถึง
4. การศึกษาทางด้านพฤกษอนุกรมวิธาน จำเป็นต้องใช้เงินทุนสนับสนุนงานวิจัยที่เพียงพอ หากยังไม่ได้รับการพิจารณาจัดสรรเงินทุนที่เหมาะสม ภาระเกือบทั้งหมดจึงตกหนักแก่ผู้ทำการวิจัยทางด้านนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ข้อเสนอแนะ

1. จากการสังเกตสภาพป่าและบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง พบดังนี้
 - 1.1 มีการนำขยะจากแหล่งชุมชนมาทิ้งไว้บริเวณด้านหลังป่าหรือบริเวณชายป่าด้านฝั่งทะเล
 - 1.2 มีการเก็บหาของป่าเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะ กระถัง และ นูก ในปีแรกที่ออกเก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้ พบเป็นจำนวนมาก แต่ปีต่อมาจำนวน กระถัง และนูกลดจำนวนลงอย่างมาก
 - 1.3 ป่าโกงกาง ในปีแรกอุดมสมบูรณ์ดี แต่ปีต่อมากลับถูกบุกรุกทำลายทั้งหมด จนไม่เหลือสภาพให้เห็นว่า ที่แห่งนี้เคยเป็นป่าโกงกางมาก่อน
 - 1.4 มีราษฎรปลูกอาคารที่อยู่อาศัยบริเวณชายป่าด้านชายฝั่งทะเลหลายครัวเรือน
 จากทั้ง 4 ข้อ ควร ได้มีมาตรการดำเนินการแก้ไขที่เหมาะสมโดยรีบด่วน
2. เนื่องจากมีราษฎรอาศัยอยู่บริเวณโดยรอบวนอุทยานฯ ข่อมมีโอกาสดการแพร่กระจายพันธุ์จากไม้ถิ่นอื่น อาจส่งผลดี หรือ ผลเสียที่จะกระทบ ต่อระบบนิเวศของป่าแห่งนี้ได้ จึงควร ได้มีการศึกษาถึงปัญหาและหามาตรการป้องกันในทางที่ถูกต้องต่อไป
3. วนอุทยานแห่งนี้ นับว่ามีลักษณะเด่นเฉพาะตัวของภูมิภาคแห่งนี้ ถึงแม้ว่าจะไม่มีน้ำตก ภูเขา แต่ความงามของหมู่ไม้ยางนา ที่สูงเด่นเป็นสง่าใกล้ชายฝั่งทะเล มีพรรณพฤกษชาตินานาชนิด ความร่วมเย็นของหมู่ไม้มานานาพันธุ์ สภาพพื้นป่าเป็นพื้นทราย เดินชมป่าได้สะดวก ซึ่งสมควรส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

เชิงอนุรักษ์ หรือเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ทางป่าไม้ ทางด้านพฤกษศาสตร์ ทางพืชสมุนไพร หรือเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชท้องถิ่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษานี้ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับพรรณไม้ท้องถิ่นซึ่งเป็นข้อมูลที่จำเป็นต่อการศึกษาด้านอนุกรมวิธานพืช นิเวศวิทยา เกษตรพฤกษศาสตร์ พันธุกรรมพืช และการป่าไม้ของวนอุทยาน เพื่อช่วยให้มีการจัดการในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การท่องเที่ยวป่าเชิงอนุรักษ์ และเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพรรณไม้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น พืชผักพื้นเมืองของไทย พืชสมุนไพร พรรณไม้ประดับ พรรณไม้หายาก และพรรณไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจ เป็นต้น อีกทั้งยังจะเป็นการส่งเสริมและเป็นแรงจูงใจ ให้มีการสำรวจศึกษาพรรณไม้ของไทยในแหล่งอื่นๆ เพิ่มเติมต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย